

5. ПРОПОРЦИИ

НИВО А ЗАДАЧИ ЗА ВСИЧКИ УЧЕНИЦИ

1 Дължината на правоъгълник е $a = 25$ cm, а ширината му е $b = 10$ cm. Намерете отношението $a : b$.

2 За направата на сладкиш на 200 g захар се слагат 400 g брашно. Намерете отношението на захарта към брашното в тази рецепта.

3 Попълнете таблицата:

a	$b \neq 0$	$\frac{a}{b}$
20	5	
3	3	
6	18	
4	6	
7	21	
3	1	
5 cm	15 cm	
1,2 dm	3 cm	
40 mm	16 cm	
1 m	50 cm	

4 Сравнете отношенията:

- а) $\frac{6}{15}$ и $\frac{10}{25}$;   б) $\frac{21}{24}$ и $\frac{49}{56}$;
в) $\frac{15}{20}$ и $\frac{24}{32}$;   г) $\frac{27}{33}$ и $\frac{54}{66}$.

5 Правоъгълен триъгълник има катети* 3 cm и 4 cm и хипотенуза 5 cm. Квадрат има страна 6 cm. Намерете отношението на:

- а) периметрите на двете фигури;
б) лицата на двете фигури.

6 Квадрат има страна 8 cm, а ромб със страна 12 cm има височина 6 cm. Намерете отношението на:

* Под "страната е 3 cm" разбираме "дължината на страната е 3 cm".

- а) периметрите на двете фигури;
б) лицата на двете фигури.

7 Квадрат има страна 10 cm, а правоъгълник има измерения 8 cm и 4 cm. Намерете отношението на:

- а) периметрите на двете фигури;
б) лицата на двете фигури.

8 В един клас момичетата са 40% от всички ученици. Намерете отношението на броя на момичетата и броя на момчетата в този клас.

9 В един клас момчетата са 45% от всички ученици. Намерете отношението на броя на момичетата и броя на момчетата в класа.

10 В един клас момичетата са $\frac{3}{7}$ от всички ученици. Намерете отношението на броя на момичетата и броя на момчетата в класа.

11 Две концентрични окръжности имат радиуси 2 cm и 4 cm. Намерете отношението на:

- а) дължините на двете окръжности;
б) лицата на двата кръга;
в) лицето на малкия кръг и лицето на венеца;
г) лицето на венеца и лицето на големия кръг.

12 Две концентрични окръжности имат диаметри 6 cm и 18 cm. Намерете отношението на:

- а) дължините на двете окръжности;
б) лицата на двата кръга;
в) лицето на малкия кръг и лицето на венеца;
г) лицето на венеца и лицето на големия кръг.

13) Два кръга имат радиуси r_1 и r_2 , периметри P_1 и P_2 и лица S_1 и S_2 . Намерете отношенията $P_1 : P_2$ и $S_1 : S_2$, ако:

- а) $r_2 = 2r_1$; б) $r_1 = 3r_2$;
в) $r_1 = 40\%$ от r_2 ; г) $r_2 = \frac{2}{3}$ от r_1 .

14) Проверете пропорции ли са:

- а) $\frac{8}{20} = \frac{18}{45}$; б) $\frac{21}{36} = \frac{56}{96}$;
в) $\frac{5}{35} = \frac{10}{60}$; г) $\frac{21}{49} = \frac{36}{84}$.

15) Като използвате основното свойство на пропорциите, проверете пропорции ли са:

- а) $2:3 = 12:18$; б) $8:20 = 12:30$;
в) $4:8 = 15:30$; г) $7:21 = 8:36$.

16) Запишете като пропорция твърдението:

- а) числото a се отнася към числото b както 1 към 2;
б) числото 2 се отнася към числото 7 както 1 към 3,5;
в) числата 5 и 7 са съответно пропорционални на числата 15 и 21;
г) числата 3 и 4,5 са съответно пропорционални на числата 9 и 13,5.

Намерете x , ако:

- 17) а) $x:9 = 2:3$; б) $x:6 = 2:3$;
в) $x:12 = 2:3$; г) $x:15 = 3:5$.

- 18) а) $6:x = 2:7$; б) $8:x = 4:5$;
в) $9:x = 3:7$; г) $15:x = 5:11$.

- 19) а) $5:7 = x:28$; б) $4:5 = x:35$;
в) $3:11 = x:55$; г) $2:9 = x:45$.

- 20) а) $3:5 = 12:x$; б) $7:8 = 21:x$;
в) $4:9 = 12:x$; г) $5:13 = 15:x$.

- 21) а) $\frac{x}{9} = \frac{2}{3}$; б) $\frac{x}{10} = \frac{7}{5}$;
в) $\frac{x}{12} = \frac{5}{4}$; г) $\frac{x}{35} = \frac{4}{7}$.

- 22) а) $\frac{15}{x} = \frac{5}{2}$; б) $\frac{12}{x} = \frac{4}{3}$;
в) $\frac{18}{x} = \frac{9}{7}$; г) $\frac{25}{x} = \frac{5}{3}$.

- 23) а) $\frac{5}{3} = \frac{x}{12}$; б) $\frac{3}{4} = \frac{x}{20}$;

- в) $\frac{7}{10} = \frac{x}{50}$; г) $\frac{11}{13} = \frac{x}{52}$.

- 24) а) $\frac{3}{7} = \frac{15}{x}$; б) $\frac{5}{8} = \frac{30}{x}$;

- в) $\frac{7}{9} = \frac{56}{x}$; г) $\frac{2}{13} = \frac{10}{x}$.

25) В магазин количествата дамски и мъжки чанти се отнасят както 7:2. Мъжките чанти са 12 броя. Колко дамски чанти има в магазина?

26) Дължините на катетите на правоъгълен триъгълник се отнасят както 3:4. Намерете лицето на триъгълника, ако дължината на по-големия катет е 16 cm.

27) За приготвяне на варов разтвор за фина мазилка отношението на ворта към пясък е 2:5. Намерете колко килограма вап трябва да се прибавят към 850 kg пясък за да се получи исканият разтвор.

Бронзът е сплав от мед и калай в отношение 9:1. (задачи 28, 29)

28) Колко грама мед са необходими за получаване на бронз, ако количеството калай е:

- а) 50 g; б) 200 g;
в) 150 g; г) 1 kg 200 g.

29) Колко грама калай са необходими за получаване на бронз, ако използваното количество мед е:

- а) 180 g; б) 900 g;
в) 1 kg 80 g; г) 18 kg.

30) Периметърът на триъгълник е 78 cm, а страните му се отнасят както 3:4:6. Намерете дължините на страните на този триъгълник.

31) Страните на правоъгълен триъгълник се отнасят както 5:12:13. Намерете лицето му, ако:

- а) по-големият катет е 36 cm;
 б) хипотенузата е 65 cm;
 в) периметърът на триъгълника е 210 cm;
 г) разликата между дължините на двата катета е 56 cm.
- 32) Страните на един триъгълник се отнасят както 5:7:9. Намерете периметъра му, ако:
 а) най-малката страна е 45 cm;
 б) средната по дължина страна е 49 cm;
 в) най-голямата страна е 81 cm;
 г) най-голямата страна е с 16 cm по-дълга от най-малката.
- 33) Страните на един правоъгълен триъгълник се отнасят както 3:4:5. Намерете лицето му, ако:
 а) по-малкият катет е 12 cm;
 б) хипотенузата е 30 cm;
 в) периметърът е 84 cm;
 г) единият катет е с 8 cm по-голям от другия.
- 34) Страните на един четириъгълник се отнасят както 3:4:5:6. Намерете периметъра му, ако:
 а) най-малката страна е 12 cm;
 б) най-голямата страна е 42 cm;
 в) най-голямата страна е с 15 cm по-дълга от най-малката;
 г) сборът от дължините на най-малката и най-голямата страна е 72 cm.
- 35) Разстоянието между два града е 245 km. Намерете разстоянието (в cm) между тези градове на географска карта с мащаб 1:10 000 000.
- 36) На географска карта с мащаб 1:1 000 000 разстоянието между градовете A и B е 3,2 cm. Намерете действителното разстояние между двата града в километри.
- 37) Изразете периметъра P на квадрат чрез страната му a . Изчислете P за $a = 0,3; 1,2; 3; 3,1; 5; 6,8; 7,2$ (cm) и подредете получените стойности в таблица.
- 38) Изразете периметъра P на правилен петъгълник чрез страната му a . Изчислете P за $a = 0,2; 0,6; 1; 1,4; 2,2; 7; 8,3$ (cm) и подредете получените стойности в таблица.
- 39) Изразете лицето на правоъгълник с дължина $a = 10$ cm и ширина $b = 5,2; 6,1; 7,7; 8,5; 9,4; 10,3; 11,8$ (cm) и подредете получените стойности в таблица.
- 40) За ръбовете a, b, c на правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 7:3:8$. Най-големият ръб е 40 cm. Намерете другите два ръба на паралелепипеда и сбора на всичките му ръбове.
- 41) За измеренията a, b, c на правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 5:4:6$ и сборът им е 150 cm. Намерете измеренията на паралелепипеда.
- 42) За измеренията a, b, c на правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 5:3:8$ и сборът на всичките му ръбове е 448 cm. Намерете измеренията на паралелепипеда.
- 43) За правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 7:3:3$ и периметърът на основата му $P = 40$ cm. Намерете повърхнините S и S_1 на паралелепипеда.
- 44) За правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 2:3:4$ и ширината му $b = 12$ cm. Намерете повърхнините S и S_1 на паралелепипеда.
- 45) За правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 4:5:6$ и височината му $c = 12$ cm. Намерете S и S_1 на паралелепипеда.
- 46) За правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 2:3:4$ и сборът от всичките му ръбове е 144 cm. Намерете повърхнината S_1 на паралелепипеда.

47) За правоъгълен паралелепипед знаем, че $a:b:c = 2:3:5$ и сборът от всичките му ръбове е 160 cm. Намерете S и S_1 на паралелепипеда.

48) За правоъгълен паралелепипед с основни ръбове a и b знаем, че $a:b = 7:3$, периметърът на основата му е $P = 40$ cm и околната му повърхнина е $S = 240$ cm². Намерете пълната повърхнина S_1 на паралелепипеда.

49) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 3. Попълнете таблицата.

x	-3	-2	-1	0	1	2
y						

50) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 2. Попълнете таблицата.

x	-3,5	-2	-1,5	1	2,3	3,4
y						

51) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 0,2. Попълнете таблицата.

x	-15	-10	-5	5	10	25
y						

52) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 2. Попълнете таблицата.

x						
y	-8	-6	-2	6	10	14

53) Една двойка съответни стойности на x и y при пропорционалност $y = k \cdot x$ са $x = 7$ и $y = 21$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на:

а) y , ако $x = 15$; б) x , ако $y = 30$.

54) Една двойка съответни стойности на x и y при пропорционалност $y = k \cdot x$ са $x = 42$ и $y = 7$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на: а) y , ако $x = 30$; б) x , ако $y = 90$.

55) Една двойка съответни стойности на x и y при пропорционалност $y = k \cdot x$ са $x = 7$ и $y = 21$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на: а) y , ако $x = 15$; б) x , ако $y = 30$.

56) Една двойка съответни стойности на x и y при пропорционалност $y = k \cdot x$ са $x = 3,5$ и $y = 4,9$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на: а) y , ако $x = 14$; б) x , ако $y = 4,9$.

57) Величината y е обратнопропорционална на величината x с коефициент на пропорционалност $k = 30$. Попълнете таблицата.

x	-15	-10	-5	5	10	30
y						

58) Величината y е обратнопропорционална на величината x с коефициент на пропорционалност $k = -12$. Попълнете таблицата.

x						
y	2	3	4	6	-3	-2

59) Величината y е обратнопропорционална на величината x с коефициент на пропорционалност $k = -2$. Попълнете таблицата.

x	$-\frac{1}{2}$	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{4}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{8}$
y						

60) Величината y е обратнопропорционална на величината x с коефициент на пропорционалност $k = 3$. Попълнете таблицата.

x						
y	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{2}$	$-1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$

- 61) Една двойка съответни стойности на x и y при пропорционалност $y = k \cdot \frac{1}{x}$ са $x = 6$ и $y = 2$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на:
а) y , ако $x = 6$; б) x , ако $y = -3$.
- 62) Една двойка съответни стойности на x и y при пропорционалност $y = k \cdot \frac{1}{x}$ са $x = -5$ и $y = 3$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на:
а) y , ако $x = 30$; б) x , ако $y = 30$.

НИВО Б ЗАДАЧИ ЗА ОТЛИЧНА ПОДГОТОВКА

- 63) Определете x , а след това y от пропорциите:
- а) $\frac{x}{1,2} = \frac{5}{6}$ и $\frac{56}{y} = \frac{8}{x}$;
- б) $\frac{5}{9} = \frac{x}{27}$ и $\frac{50}{y} = \frac{x}{12}$;
- в) $\frac{5}{x} = \frac{10}{13}$ и $\frac{x}{10} = \frac{y}{12}$;
- г) $\frac{2}{3} = \frac{102}{x}$ и $\frac{21}{x} = \frac{14}{y}$.
- 64) Намерете отношението $a : b$, ако:
- а) $3,6 \cdot a = 2,4 \cdot b$;
- б) $a = 7b$;
- в) $a : 5 = b : 1,5$;
- г) $a = \frac{1}{3}$ от b .
- 65) Намерете отношението $m : n$, ако:
- а) m е с 3 по-голямо от n ;
- б) m е 2 пъти по-голямо от n ;
- в) m е с 30% по-голямо от n ;
- г) m е с 20% по-малко от n .

Бронзът е сплав от мед и калай в отношение 9:1. (задачи 52, 53)

- 66) Колко грама калай се съдържат в бронз, който тежи:
а) 700 g; б) 620 g; в) 5 kg; г) 1 kg 200 g.
- 67) Колко грама мед се съдържат в бронз, който тежи:
а) 800 g; б) 300 g; в) 2 kg; г) 2 kg 100 g.
- 68) План на вилна зона е начертан в мащаб 1:500. Вилно място във форма на правоъгълник има размери 6 cm и 5 cm. Намерете колко квадратни метра е това вилно място.
- 69) План на вилна зона е начертан в мащаб 1:1000. Вилно място във форма на правоъгълник има размери 3,5 cm и 2,7 cm. Намерете колко квадратни метра е това вилно място.
- 70) На технически чертеж вилно място във форма на правоъгълник е дълго 15 cm, а действителната му дължина е 60 m. Намерете мащаба на чертежа.
- 71) За страните на един триъгълник знаем, че $a:b:c = 3:4:5$, а $a + c = 64$. Намерете периметъра на този триъгълник.
- 72) Периметърът на триъгълник е 42 cm, а дължините на две от страните му са $\frac{2}{7}$ и $\frac{1}{3}$ от периметъра. Намерете отношението на страните на триъгълника.
- 73) Периметърът на триъгълник е 42 cm, а дължините на две от страните му са $\frac{3}{7}$ и $\frac{5}{14}$ от периметъра. Намерете отношението на страните на триъгълника.
- 74) За пълното осветяване на една стая е необходимо отношението между площта на прозорците и тази на пода да бъде 1:5. Намерете дължината на правоъгълен прозорец с височина 1,40 m, необходима

за осветяването на правоъгълна стая при спазване на тези изисквания, ако стаята е с измерения 4 m и 3,5 m.

- 75) За пълното осветяване на една стая е необходимо отношението между площта на прозорците и тази на пода да бъде 1 : 5. За осветяването на правоъгълна стая с размери 12 m и 9 m са поръчани 5 еднакви правоъгълни прозореца с височина 1,80 m. Намерете каква трябва да бъде дължината им, за да се спазят хигиенните изисквания.
- 76) Двама братя купили имот за 36 000 евро. Сумите, които те внесли, били в отношение 5 : 7. За ремонт заплатили допълнително 12 000 евро, които разделили съответно в отношение 7 : 3. По колко евро е дал всеки брат?
- 77) Трима братя купили двор със селска къща за 28 000 евро. Сумите, които те внесли, били в отношение 3 : 5 : 6. За ограда заплатили допълнително 1 050 евро, които разделили съответно в отношение 7 : 5 : 2. По колко евро е дал всеки брат?
- 78) Двама съдружници си купили офис. Сумите, които дали за груб строеж, били в отношение 9 : 7, като първият дал 3 000 евро повече. За довършителни работи и обзавеждане заплатили суми съответно в отношение 3 : 8, като вторият дал 3 000 евро повече от първия. По колко евро е платил всеки съдружник:
а) за груб строеж;
б) за довършителни работи и обзавеждане;
в) общо за офиса?
- 79) Една зелка тежи 2 kg 300 g и струва 69 ст. Намерете:
а) цената на 1 kg зеле;
б) цената на зелка, която тежи 3 kg 500 g;
в) колко лева струват 25 kg зеле;
г) колко килограма е зелето, купено за 10 лв. и 50 ст.
- 80) Сборът на всички ръбове на правоъгълен паралелепипед е 24 dm и $a : b : c = 1 : 2 : 3$. Намерете повърхнината и обема на паралелепипеда.
- 81) Обемът на правоъгълен паралелепипед е $V = 504 \text{ cm}^3$. Периметърът на основата е $P = 30 \text{ cm}$, а за измеренията ѝ знаем, че $a : b = 7 : 8$. Намерете околната и пълната повърхнина на паралелепипеда.
- 82) Повърхнината на правоъгълен паралелепипед е 376 cm^2 . Периметърът на основата е 28 cm, а за измеренията ѝ знаем, че $a : b = 4 : 3$. Намерете околната повърхнина и обема на паралелепипеда.
- 83) Основата на права призма е успоредник с измерения a и b и периметър P . Височината на призмата е h . Ако $a : b : h = 4 : 3 : 5$ и $P = 42 \text{ cm}$, намерете h на призмата.
- 84) Основата на права призма е успоредник с измерения a и b . Височината на призмата е h . Ако $a : b : h = 3 : 2 : 5$ и $h = 20 \text{ cm}$, намерете околната повърхнина S на призмата.
- 85) Основата на права призма е успоредник със страна a , височина към нея $h_a = 4 \text{ cm}$ и лице $B = 36 \text{ cm}^2$. Височината на призмата е h и $a : h = 3 : 5$. Намерете обема V на призмата.
- 86) Права призма има основа успоредник със страни a и b и височини към тях съответно h_a и h_b . Височината на призмата е h . Ако $a : b : h = 2 : 1 : 3$, $h_a = 4 \text{ cm}$ и периметърът на основата е $P = 36 \text{ cm}$, намерете:
а) сбора от всички ръбове Σ ;
б) околната повърхнина S ;
в) пълната повърхнина S_1 ;
г) обема V на призмата.
- 87) Права призма има основа успоредник със страни a и b и височини към тях съответно h_a и h_b . Височината на призмата е h . Ако $a : b : h = 4 : 3 : 5$, $h_b = 8 \text{ cm}$ и периметърът на

по-малката околна стена е 64 cm, намерете:

- а) сбора от всички ръбове Σ ;
- б) околната повърхнина S ;
- в) повърхнината S_1 ;
- г) обема V на призмата.

88 Права призма има основа успоредник със страни a и b и височини към тях съответно h_a и h_b . Височината на призмата е h . Ако $a:b:h = 5:4:7$, $h_b = 5$ cm и периметърът на по-голямата околна стена е 48 cm, намерете:

- а) сбора от всички ръбове Σ ;
- б) околната повърхнина S ;
- в) повърхнината S_1 ;
- г) обема V на призмата.

89 Основата на права призма е $\triangle ABC$ със страни a, b, c . Височината на призмата е $h = 21$ cm. Ако $a:b:c:h = 4:5:6:7$, намерете околната повърхнина на призмата.

90 Права триъгълна призма с височина $h = 25$ cm има за основа правоъгълен триъгълник с катети a, b и хипотенуза c . Ако $a:b:c:h = 3:4:5:10$, намерете:

- а) сбора от всички ръбове;
- б) околната повърхнина;
- в) повърхнината;
- г) обема на призмата.

91 Права триъгълна призма има за основа правоъгълен триъгълник с катети a, b , хипотенуза c и периметър $P = 36$ cm. Височината на призмата е h . Ако $a:b:c:h = 3:4:5:8$, намерете:

- а) сбора от всички ръбове;
- б) околната повърхнина;
- в) повърхнината;
- г) обема на призмата.

92 Права триъгълна призма има за основа правоъгълен триъгълник с катети a, b , хипотенуза c и периметър $P = 48$ cm.

Височината на призмата е h . Ако $a:b:c:h = 6:8:10:15$, намерете:

- а) сбора от всички ръбове;
- б) околната повърхнина;
- в) повърхнината;
- г) обема на призмата.

93 Основата на права триъгълна призма е правоъгълен триъгълник с катети a, b и хипотенуза c . Височината на призмата е h . Ако $a:b:c:h = 5:12:13:15$ и периметърът на най-голямата околна стена е 112 cm, намерете:

- а) сбора от всички ръбове;
- б) околната повърхнина;
- в) повърхнината;
- г) обема на призмата.

94 Основата на права призма е правоъгълен триъгълник с катети a, b и хипотенуза c . Височината на призмата е h . Ако $a:b:c:h = 3:4:5:6$ и сборът от всички ръбове е 84 cm, намерете:

- а) околната повърхнина;
- б) повърхнината;
- в) обема на призмата.

95 Основата на права призма е правоъгълен триъгълник с катети a, b и хипотенуза c . Височината на призмата е h . Ако $a:b:c:h = 3:4:5:7$ и сборът от всички ръбове е 90 cm, намерете:

- а) околната повърхнина;
- б) повърхнината;
- в) обема на призмата.

96 Основата на права призма е правоъгълен триъгълник с катети a, b и хипотенуза c . Височината на призмата е h . Ако $a:b:c:h = 5:12:13:15$ и сборът от всички околни ръбове е 90 cm, намерете:

- а) сбора от всички ръбове;
- б) околната повърхнина;
- в) повърхнината;
- г) обема на призмата.

- 97) Основата на права призма е равнобедрен триъгълник с основа c и бедро b . Височината на призмата е h , а сборът от всичките ѝ ръбове е 124 cm. Намерете околната повърхнина на призмата, ако $c:b:h = 2:3:5$.
- 98) Правилна четириъгълна призма има периметър на една околна стена 44 cm. Намерете сбора от всички ръбове на призмата, ако за основния ръб b и височината h е изпълнено $b:h = 5:6$.
- 99) Правилна четириъгълна призма има основен ръб b , височина на призмата h и $b:h = 3:5$. Сборът от всички ръбове на призмата е 88 cm. Намерете:
а) околната повърхнина;
б) повърхнината на призмата.
- 100) Правилна шестоъгълна призма има основен ръб b . Височината на призмата е h и $b:h = 3:5$. Сборът от всичките ѝ ръбове е 198 cm. Намерете височината на призмата.
- 101) Правилна триъгълна пирамида има основен ръб b , околен ръб l и $b:l = 5:7$. Периметърът на основата ѝ е 45 cm. Намерете сбора от всички ръбове на пирамидата.
- 102) Правилна четириъгълна пирамида има основен ръб b , околен ръб l и $b:l = 4:7$. Сборът от всичките ѝ ръбове е 88 cm. Намерете периметъра на една околна стена на пирамидата.
- 103) Правилна шестоъгълна пирамида има основен ръб b , околен ръб l и $b:l = 4:5$. Сборът от всички ръбове на пирамидата е 108 cm. Намерете периметъра на основата.
- 104) Две правилни пирамиди имат равни височини, лица на основите $B_1 = 18 \text{ cm}^2$ и $B_2 = 24 \text{ cm}^2$ и обеми съответно V_1 и V_2 . Намерете отношението $V_1 : V_2$.
- 105) Две правилни пирамиди имат обеми V_1 и V_2 , лица на основите съответно $B_1 = 36 \text{ cm}^2$ и $B_2 = 18 \text{ cm}^2$ и височини $h_1 = 20 \text{ cm}$ и $h_2 = 40 \text{ cm}$. Намерете отношението $V_1 : V_2$.
- 106) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 0,5. Попълнете таблицата.
x	-4	-3,2	-0,8	1,2	3,4	4,8
y						
- 107) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 5. Попълнете таблицата.
x						
y	-10	-17	-6	8	17,5	25
- 108) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 1,5. Попълнете таблицата.
x	-6		-2		4	
y		-6		4,5		7,5
- 109) Известно е, че величината x се изменя правопрпорционално на величината y с коефициент на пропорционалност 3. Попълнете таблицата.
x		-2,1		0,5		3,4
y	-9,6		-2,1		6,9	
- 110) Върху квадратна мрежа начертайте правоъгълна координатна система Oxy (1 м. ед. = 1 деление). Начертайте графиката на правата пропорционалност:
а) $y = 3x$; б) $y = 2x$;
в) $y = -3x$; г) $y = -2x$.
- 111) Върху квадратна мрежа начертайте правоъгълна координатна система Oxy (1 м. ед. = 1 деление). Начертайте графиката на правата пропорционалност:

а) $y = \frac{1}{2}x$;   б) $y = \frac{1}{3}x$;
 в) $y = -\frac{1}{2}x$;   г) $y = -\frac{1}{3}x$.

- 112) Върху квадратна мрежа начертайте правоъгълна координатна система Oxy (1 м. ед. = 1 деление). Начертайте графиката на правата пропорционалност:
 а) $y = 0,2x$;   б) $y = 0,4x$;
 в) $y = -0,2x$;   г) $y = -0,4x$.

- 113) Графиката на права пропорционалност $y = k \cdot x$ минава през точката $A(-3; 6)$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на:
 а) y , ако $x = 10$;   б) x , ако $y = -30$.

- 114) Графиката на права пропорционалност $y = k \cdot x$ минава през точката $A(-3,2; 16)$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на:
 а) y , ако $x = 2,4$;   б) x , ако $y = -15,15$.

- 115) Величината y е обратнопропорционална на величината x с коефициент на пропорционалност $k = -6$. Попълнете таблицата.

x		$-\frac{1}{3}$		$\frac{1}{5}$		$\frac{1}{8}$
y	$\frac{1}{2}$		$-\frac{1}{4}$		$\frac{1}{6}$	

- 116) Върху квадратна мрежа начертайте правоъгълна координатна система Oxy (1 м. ед. = 1 деление). Начертайте графиката на обратна пропорционалност:

а) $y = 3 \cdot \frac{1}{x}$;   б) $y = 4 \cdot \frac{1}{x}$;
 в) $y = -3 \cdot \frac{1}{x}$;   г) $y = -4 \cdot \frac{1}{x}$.

- 117) Графиката на обратна пропорционалност $y = k \cdot \frac{1}{x}$ минава през точката $A(-3,5; 4)$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на:
 а) y , ако $x = 5,6$;   б) x , ако $y = 0,4$.

- 118) Графиката на обратна пропорционалност $y = k \cdot \frac{1}{x}$ минава през точката $A(-6,4; 1,25)$. Намерете коефициента на пропорционалност и съответните стойности на:
 а) y , ако $x = -0,8$;   б) x , ако $y = 0,2$.

НИВО В ЗАДАЧИ ЗА СЪСТЕЗАНИЯ

- 119) В склад на магазин има общо 3400 чифта обувки, като отношението на детските и мъжките е 3 : 4, а отношението на мъжките и дамските е 2 : 5. Намерете колко чифта обувки има от всеки вид.

Решение:

$$\text{детски} : \text{мъжки} = 3 : 4$$

$$\text{мъжки} : \text{дамски} = 2 : 5 = 4 : 10$$

$$\text{детски} : \text{мъжки} : \text{дамски} = 3 : 4 : 10$$

$$\text{детски обувки} = 3x$$

$$\text{мъжки обувки} = 4x$$

$$\text{дамски обувки} = 10x$$

$$3x + 4x + 10x = 3400$$

$$17x = 3400$$

$$x = 200$$

$$\text{детски обувки} = 600 \text{ чифта}$$

$$\text{мъжки обувки} = 800 \text{ чифта}$$

$$\text{дамски обувки} = 2000 \text{ чифта}$$

- 120) $\triangle ABC$ има страни a, b, c . Дадено е, че $a:b = 2:3$ и $b:c = 4:5$. Сумата от най-малката и най-голямата страна е 345 cm. Намерете страните на триъгълника.

Решение:

$$a:b = 2:3 = (2 \cdot 4):(3 \cdot 4) = 8:12$$

$$b:c = 4:5 = (4 \cdot 3):(5 \cdot 3) = 12:15$$

$$a:b:c = 8:12:15$$

$$a = 8x$$

$$b = 12x$$

$$c = 15x$$

$$\begin{aligned}
 a + c &= 345 \\
 8x + 15x &= 345 \\
 23x &= 345 \\
 x &= 15 \\
 a &= 8 \cdot 15 = 120 \text{ cm} \\
 b &= 12 \cdot 15 = 180 \text{ cm} \\
 c &= 15 \cdot 15 = 225 \text{ cm}
 \end{aligned}$$

- 121** Три числа имат следните свойства:
 $I : II = 5 : 2$ и $II : III = 3 : 4$.
 Намерете числата, ако средното по големина е 320.

Решение:

$$\begin{aligned}
 I : II &= 5 : 2 = (5 \cdot 3) : (2 \cdot 3) = 15 : 6 \\
 II : III &= 3 : 4 = (3 \cdot 2) : (4 \cdot 2) = 6 : 8 \\
 I : II : III &= 15 : 6 : 8
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 I &= 15x \\
 II &= 6x \\
 III &= 8x \\
 8x &= 320 \\
 x &= 40 \\
 I &= 15 \cdot 40 = 600 \\
 II &= 6 \cdot 40 = 240
 \end{aligned}$$

- 122** Трима съдружници получили 3400 лв. Сумата на първия се отнася към тази на втория както 3:4. Вторият е получил 40% от сумата на третия. По колко лева е взел всеки от съдружниците?
- 123** Иван, Огнян и Борис получили за определена работа 2450 лв. Парите на Иван се отнасят към тези на Огнян както 3:4, а парите на Огнян са $\frac{3}{7}$ от тези на Борис. По колко лева е получил всеки?
- 124** Правоъгълният $\triangle ABC$ ($\sphericalangle C = 90^\circ$) има периметър $P = 48$ cm и страни a, b, c , като $a:b:c = 3:4:5$. Намерете лицето на триъгълника и височината към хипотенузата му.

- 125** Успоредникът $ABCD$ има периметър $P = 40$ cm, страни a и b и съответни височини h_a и h_b . Известно е, че $a:b = 3:2$ и $a:h_a = 2:1$. Намерете:
 а) страните;
 б) височините;
 в) лицето на успоредника.

- 126** Правоъгълен паралелепипед има измерения a, b и c , като $a:b = 4:3$ и $b:c = 2:5$. Сборът от всичките му ръбове е 23,2 dm. Намерете повърхнината S_1 и обема V на паралелепипеда.

- 127** Правоъгълен $\triangle ABC$ има периметър $P = 24$ cm и $a:b:c = 3:4:5$. Този триъгълник е завъртян около права g , която минава през върха му C и е успоредна на хипотенузата AB . Намерете повърхнината и обема на полученото тяло.

- 128** Върху страната AB на $\triangle ABC$ е взета точка M , такава, че $AM:MB = 2:3$.
 а) Намерете отношението на лицата на $\triangle AMC$ и $\triangle MBC$.
 б) Ако лицето на $\triangle AMC$ е 30 cm^2 , намерете лицето на $\triangle MBC$ (в cm^2).

- 129** Върху страната AB на $\triangle ABC$ са взети точки M и N , такива, че $AM:MN:NB = 3:2:4$.
 а) Намерете отношението на лицата на $\triangle AMC$, $\triangle MNC$ и $\triangle NBC$.
 б) Ако лицето на $\triangle MNC$ е 24 cm^2 , намерете лицето на $\triangle ABC$ (в cm^2).

- 130** Върху страната AB на $\triangle ABC$ са взети точки M и N , такива, че $AM:MN = 4:3$ и $MN:NB = 2:3$.
 а) Намерете отношението на лицата на $\triangle AMC$, $\triangle MNC$ и $\triangle NBC$.
 б) Ако лицето на $\triangle ABC$ е 46 cm^2 , намерете лицето на $\triangle MNC$ (в cm^2).